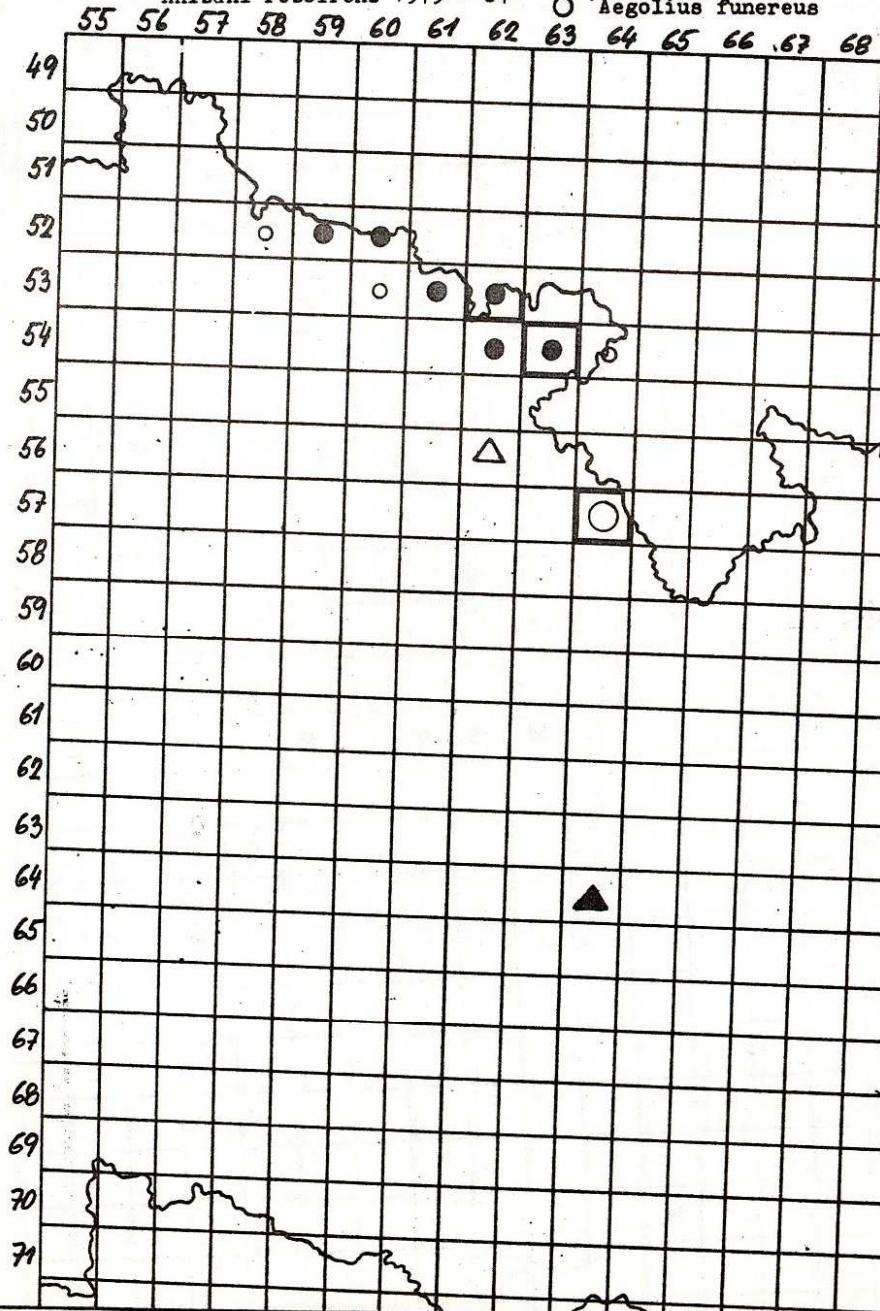

Obr. 16

Východočeský kraj
Hnízdní rozšíření 1975 - 84

△ Asio flammeus

○ Aegolius funereus

AKCE "ACROCEPHALUS" NA BOHDANEČSKU
V ROCE 1984

Lajislav ŠTANCL, Helga ŠTANCOVÁ

Několik slov z historie

Poměrně bohatá rybniční soustava Bohdanečska, lákala vždy ornitology k návštěvě jednotlivých rybníků. Mezi nejzajímavější a nejvíce navštěvované patřily bez sporu rybníky v okolí Lázní Bohdaneče, především t. zv. "Velký rybník", dnešní SPR "Bohdanečský rybník a rybník Matka". Ale ani poměrně rozsáhlá soustava rybníků u Bukovky nezůstala bez povšimnutí. Menšímu zájmu se těšil poněkud stranou ležící rybník "Sopřeč".

Zprávy o výskytu jednotlivých druhů ptáků zastílených na těchto rybnících sahají hluboko do minulého století a byly soustředěny ornitologem MUSÍLKEM /1946/ v jeho díle =Ptactvo Pardubicka=. Zájem o výzkum tehdejších ornitologů se ale soustředil především na zjišťování druhů a zakládání sbírek ptákol a vajec. Málo který z nich se věnoval hlubšímu výzkumu a proto, kromě některých poznámek v díle MUSÍLKOVÉ, nenajdeme nikde bližší poznámky na př. o populační hustotě a pod. a jenom sporé poznámky o hnízdění. Změny ve způsobu výzkumných prací nastaly teprve ve 40. letech, hlavně ale po ukončení druhé světové války. V té době se začal zájem o ornitologii zvyšovat a také zde vyrostlo několik nových ornitologů. Já sám jsem vyrůstal v prostředí rybníků u Bukovky a jako kluk jsem zde strávil většinu volného času. To bylo pravděpodobně přičinou, že jsem se později v dobách, kdy jsem v ornitologii začínal, začal věnovat především ptákům pohybujících se po rybnících a v jejich okolí.

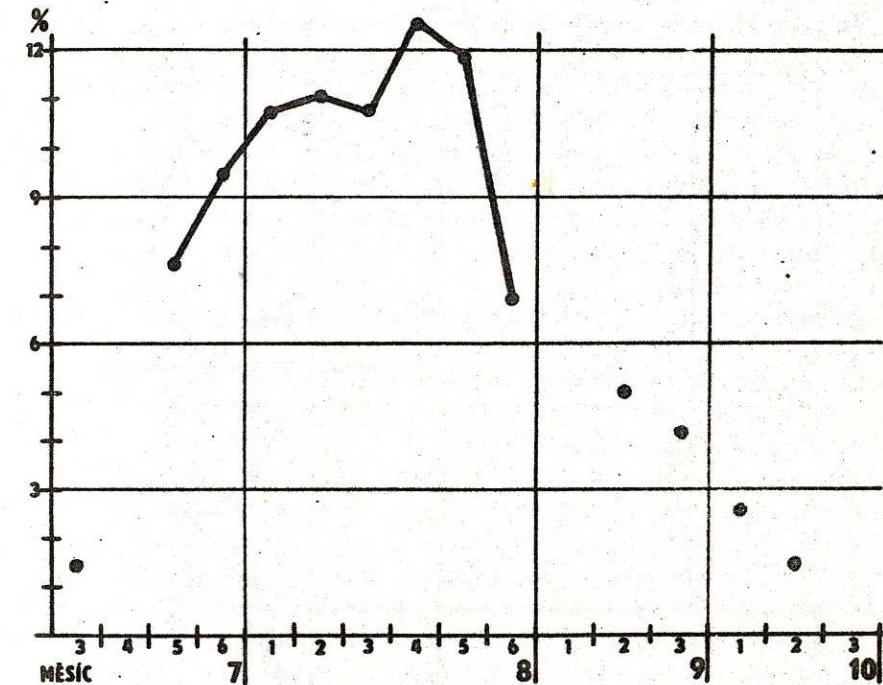
Vodní a rákosové ptactvo bylo v té době většinou ornitologů pro svoji náročnost opomíjeno. A nejen to, výběr tehdejší literatury začínal a končil Jirsíkovým dílem "Jak poznám naše ptáky v přírodě". Nebylo žádných metodických příruček na práci v terénu ani na odchyt. Proto moje začátky v tomto směru nebyly právě jednoduché. A tak nejprve sám, později s bratrem jsme do těchto problémů museli postupně vnikat. Poznali jsme tím dokonale všechny

rybníky v okolí jak po stránce hnězdní, tak i po stránce tahové. Po osvojení práce v rákosinách jsme se zaměřili na techniku odchytu vodních /kachen, potápeč, chřástalů/ a rákosových ptáků. Vymysleli a vykoušeli jsme mnoho různých odchytových zařízení a odchytových metod a podle získaných zkušeností jsme potom pracovali. To dnes představuje několik tisíc kroužkovaných ptáků vodních /kachen, potápeč a dalších/ a několik desítek tisíc okroužkovaných rákosových pěvců. Část výsledků celé této práce jsme zatím zveřejnili ve větším počtu prací, několik z nich i na stránkách "Sborníku".

Výsledky odchytu rákosových ptáků v roce 1984

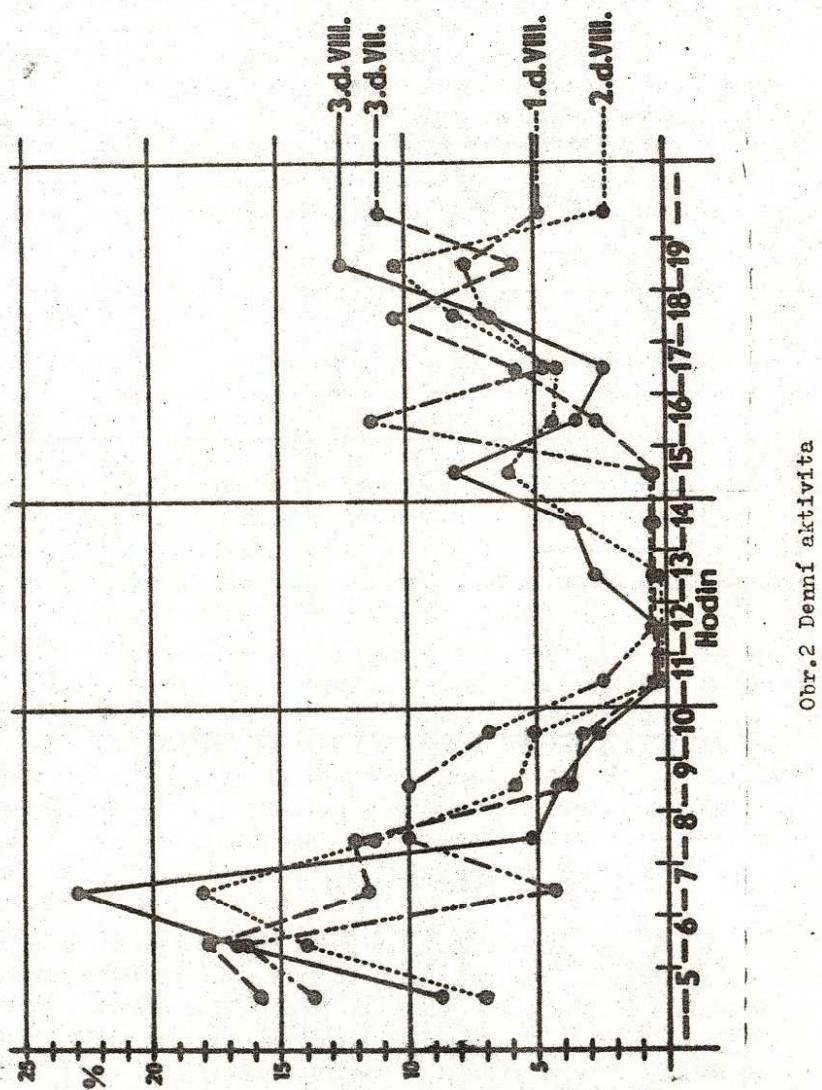
Akci jsme zahájili poměrně brzy, již odchytom zimujících strnád rákosních, ale následkem nepříznivého počasí v jarních měsících byl opožděn přilet ptáků. Navíc byl na našem odchytovém stanovišti vysekán rákos a tak, přesto že jsme se o to pokoušeli, jarní odchyt jsme nemohli provést. S opožděným a nepravidelným přiletem bylo opožděno i hnizdění ptáků v rákosí a především rákosníci zahnízdili velmi pozdě. Proto při zahájení podzimního odchytu 12.7.1984 byla většina mladých ještě ve hnizdě a nám se podařilo odchytit pouze několik místních dospělých ptáků.

Podzimní odchyt provádime na rybníku "Sopřeč" již více jak 30 let. I přes rozsáhlé úpravy před 15. roky jsme nezměnili odchytové stanoviště a chytáme zde každoročně. Pravidelný odchyt jsme prováděli od 22.7.1984. Až do konce srpna jsme se, přes stále nepříznivé počasí, snažili jej provádět pravidelně v pětidenních odstupech. To se nám po větším úsilí podařilo. Plánovaný pravidelný odchyt do konce září nemohl být proveden. Počasí bylo natolik nepříznivé, že by i případný pravidelný odchyt dosažené výsledky zkresloval. Podařilo se nám s úspěchem provést odchody pouze dva. Poslední odchyt jsme provedli ve dnech 11. - 12.10.1984. Při tom jsme dodržovali začátek i ukončení výdy ve stejnou dobu, takže bylo možno sledovat průběh a sílu tahu po celou dobu. Zároveň s tím jsme sledovali i průběh průtahu během dne. Poslední večerní kontrolu jsme dělali až po zasednutí posledních ptáků na nocoviště, t. zn. za tmy. První ranní kontrolu při rozdělování.

Obr. 1. Síla průtahu ptáků v rákosí.

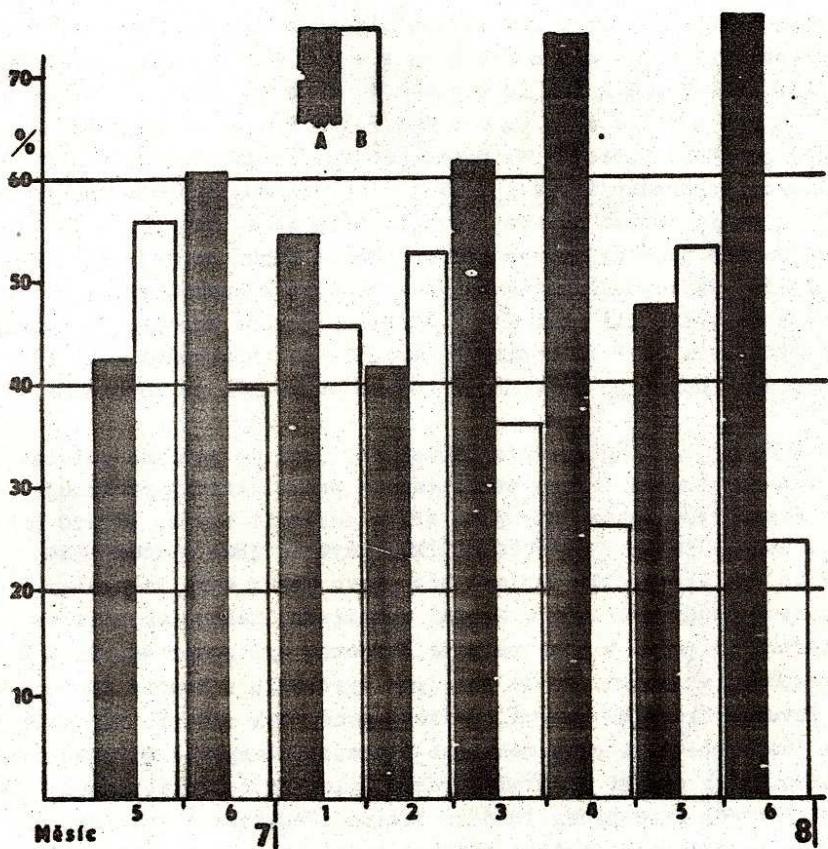
Po zahájení odchytu 22.7. se počet ptáků pohybujících se v rákosí neustále zvyšoval. Zprvu to byla pouze vyvedená místní mládata a později ptáci táhnoucí. Vrcholu bylo dosaženo ve 4 a 5 pentádě srpna. V posledních srpnových dnech se počet výrazně snížil. Celková situace je zachycena na obr. 1., který je zpracován v 5 denních odstupech s odchody i mimo tento termín.

Denní aktivita (obr. 2) začíná již za rozbřesku, kdy se jako první objeví rákosníci proužkování, potom následují rákosník obecný a strnada rákosní. Sýkořice a moudlivláčci se objevují značně později. Postupně se počet protahujících zvyšuje a nejvyšší intenzity dosahují ptáci mezi 5 - 6 hodinou. Potom pohyb rychle upadá a po 10 hodině je zde již relativní klid. Mezi 11 - 14 hodinou se zde pohybují pouze jednotlivci a chytí se nejvýše 1 - 2 exempláře. Postupem času se začátek posouvá a koncem srpna je intenzita nejvyšší již mezi 6 - 7 hodinou. Slabší odpolední aktivity začínají mezi 14 - 15 hodinou a vrcholu je dosahováno mezi 17 - 19 hodinou. Končí po 19 hodině, koncem srpna již po 18 hodině.

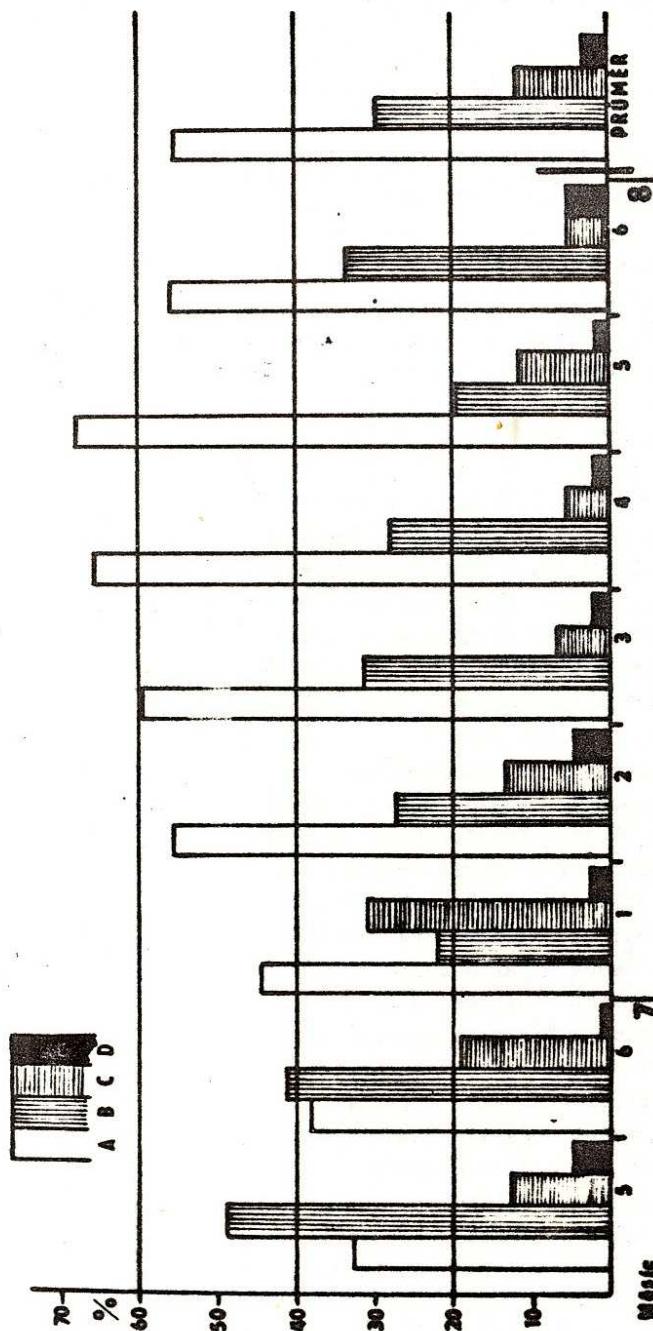
Rákosoví ptáci, především rákosníci, jsou po ptácích polních nejvíce ohroženými. Proto se snižuje i počet rákosním protahujících exemplářů. Zatím, kdy jsme dříve dokázali chytit až 650 ptáků, z toho bylo 80 - 90 % rákosníků, chytili jame v roce 1984 nejvíce 281 exemplářů. Zajímalo nás proto poměr mezi rákosníky a ostatními druhy (obr. 3). Pozdní zahnízdění rákosníků mělo za následek, že ještě v páté pentádě července byl poměr 41, 73 % v neprospečném rákosníků. To se postupně vyrovnalo a koncem srpna byla převaha rákosníků patrná. Celkový poměr byl ale pro rákosníky velmi nepříznivý. V pěti dekádách hlavního odchytu a průtahu rákosníků, jich oproti ostatním druhům bylo kontrolováno pouze 57,57 % všech chycených. To dává jasnou představu o vysokém snížení celkového stavu těchto ptáků a to nejen u nás.

Mezi hlavní druhy rákosníků náleží rákosník obecný a proužkový. Ještě koncem července byl poměr jasně příznivější pro rákosníka proužkovovaného. To se ale již začátkem srpna změnilo a rákosník obecný jasně převažoval nad ostatními druhy. Rákosník zpěvný (obr. 4) protahoval pouze v nízkém počtu 5,26 - 19,04 %. Pouze v první pentádě července 30,89 %. Rákosník vělký byl velmi řídký s nejvyšším zastoupením pouze 5,26 %. Celkový poměr protahujících: Rákosník obecný 55,73 %, proužkový 29,50 %, zpěvný 11,72 % a vělký 2,88 % /100 % = ± 0,17%.

Obr. 3. Poměr protahujících rákosníků a ostatních ptáků: A = rákosníci, B = ostatní druhy.

V roce 1984 jsme odchytili celkem 2.292 ptáky ve 30 druzích. Z toho jsme 2.120 ptáků kroužkovali a 172 vypustili bez kroužků. Mimo to jsme kontrolovali 849 ptáků s kroužky, z nich pouze 55 ze vzdálenosti přes 5 km a + l.r., zahraniční kroužek pouze 1 k. Mezi význačné druhy rákosin patřili mimo rákosníky, kterých bylo 1.276, patřily především moudivláček, strnad rákosní a sýkořice vousatá. 2 x chycen netopýr rezavý.

Obr. 4. Poměr jednotlivých druhů rákosníků v době tahu: Rákosník: A = obecny, B = prouzkovaný, C = spěvavý, D = velký.

Odchycený rákosník proužkovaný s kroužkem:

Matsalu 810 487 a 810 712

l.r.: 31.07.1984 Häädemeeste, 58.06 N 24.29 E
Pärnu region, Estonia
K: 16.08.1984 rybník "Sopřeč"

Seznam odchycených ptáků:

1.	Rákosník obecný - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	.	.	.	.	719
2.	Rákosník proužkovaný - <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	.	.	.	.	379
3.	Rákosník zpěvný - <i>Acrocephalus palustris</i>	.	.	.	.	140
4.	Rákosník velký - <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	.	.	.	.	38
5.	Cvrdílka slavíková - <i>Locustella lusciniooides</i>	.	.	.	.	3
6.	Cvrdílka říční - <i>Locustella fluviatilis</i>	.	.	.	.	3
7.	Střnad rákosní - <i>Emberiza schoeniclus</i>	.	.	.	.	163
8.	Sýkořice vousatá - <i>Panurus biarmicus</i>	.	.	.	.	59
9.	Moudivláček lužní - <i>Remiz pendulinus</i>	.	.	.	.	204
10.	Slavík modráček - <i>Luscinia svecica</i>	.	.	.	.	3
11.	Červenka obecná - <i>Erythacus rubecula</i>	.	.	.	.	2
12.	Bramborňáček hnědý - <i>Saxicola rubetra</i>	.	.	.	.	6
13.	Bramborňáček černohlavý - <i>Saxicola torquata</i>	.	.	.	.	1
14.	Kos černý - <i>Turdus merula</i>	.	.	.	.	2
15.	Špaček obecný - <i>Sturnus vulgaris</i>	.	.	.	.	3
16.	Budníček menší - <i>Phylloscopus collybita</i>	.	.	.	.	33
17.	Budníček větší - <i>Phylloscopus trochilus</i>	.	.	.	.	12
18.	Pěnice pokrovní - <i>Sylvia curruca</i>	.	.	.	.	1
19.	Konipas bílý - <i>Motacilla alba</i>	.	.	.	.	30
20.	Sýkora modřinka - <i>Parus caeruleus</i>	.	.	.	.	121
21.	Sýkora koňadra - <i>Parus major</i>	.	.	.	.	4
22.	Stehlík obecný - <i>Carduelis carduelis</i>	.	.	.	.	1
23.	Vrabec poldní - <i>Passer montanus</i>	.	.	.	.	10
24.	Vlaštovka obecná - <i>Hirundo rustica</i>	.	.	.	.	161
25.	Břehule říční - <i>Riparia riparia</i>	.	.	.	.	171
26.	Chrástal vodní - <i>Rallus aquaticus</i>	.	.	.	.	2
27.	Ledňáček říční - <i>Alcedo atthis</i>	.	.	.	.	4
28.	Pisík obecný - <i>Actitis hypoleuca</i>	.	.	.	.	1
29.	Pěvuška modrá - <i>Prunella modularis</i>	.	.	.	.	1
30.	Racek chechtavý - <i>Larus ridibundus</i>	.	.	.	.	11

Aktion "Acrocephalus" im Bohdanečer Gebiet 1984

Wir verfolgten bei dieser Aktion die Ankunft, die Populationsdichte, den Brutverlauf und den Wegzug der Rohrsänger und auch der anderen im Rohr beheimateten Vögel. Die Herbstfangaktion führten wir an unserem langjährigen Fangplatz vom 12.7. - 12.10. am Teich "Sopřec" /50.07 N 15.34 E/ durch. Dort fingen wir insgesamt 2292 Vögel /30 Arten/, von denen wir 2120 beringten. Wir bearbeiteten die Fangergebnisse vom 22.7. bis Ende August und stellten sie graphisch dar. Die meisten Vögel - 12,6 % - fingen sich zwischen dem 15. und 20. August und 11,6 % vom 21. - 25. August /Abb. 1/. Die höchste Tagesaktivität der Durchzügler lag zwischen 5 und 6 Uhr /Abb. 2/, nach dem 15. August zwischen 6 und 7 Uhr. 57,57 % von ihnen waren Rohrsänger /Abb. 3/, davon 55,73 % Teichrohrsänger /Acrocephalus scirpaceus/, 29,5 % Schilfrohrsänger /A. schoenobaenus/, 11,72 % Sumpfrohrsänger /A. palustris/ und 2,88 % Drosselrohrsänger /A. arundinaceus/. Abschliessend stellten wir ein Verzeichnis aller der bei dieser Aktion gefangenen Vögel auf.

Ladislav Štancl
Helga Štanclová
533 43 Rohovládova Bělá 4